

הערה 4: מש"כ בעמוד ס"ט ליישב דברי המהרש"א ביומא שכתב דנפרעו מדוד המלך כדין גונב צאן של חבריו וטבתו דמשלם חמשה. היינו האחד שהוא הקרן ועוד ארבעתים נוסף. ה"נ בת שבע שנלקחה מבעלה הוה כעין גניבת הכבשה, ולזה נפרע דוד מגופיה שנצטרע, דוגמת הקרן, ועוד ד' ילדיו. דתמהו המפרשים דהא הדין של ארבע צאן תחת השה היינו ביחד עם הקרן, וע"ז כתב מעלתו דכוונת מהרש"א דכיון דהשה שגנב נשחט ולא שם שם עליה. הרי חסר לו עוד שם. וזה דחוק, דאף דלא שם עליה מ"מ יש לו שויות השה, ועוד כל זה שייך בטובת את השה, אבל מה נאמר במוכר את השה וקנה שם אחר עבורו, ולדעת הביאור במהרש"א הוא פשוט דהרי אמרו שם בב"ק דטעמא דלשור משלם חמשה ולצאן ארבע, משום דנתבזה הגנב במה שהוליכו על כתיפו, ולהכי משלם שם פחות משום הבזיון אשר שוה אצלו שם, כי הרי עבור שם ביזה עצמו, אבל בלא"ה היה צריך לשלם חמשה צאן, וא"כ כ"ז שייך התם, משא"כ בדוד המלך שלא נתבזה אה"נ דצריך לשלם חמשה.

אמר הכותב המהרש"א בסוף דבריו כותב וז"ל ובזה יתיישבו כל מה שדקדקו התוספות בזה. המהרש"א ממשיך בדבריו על דברי התוספות בד"ה ששה חדשים: וז"ל תימה לי א"כ שילם יותר מארבעתים עכ"ד התוספות: יותר מארבעה הוא חמשה ולזה מסביר המהרש"א למעשה היה דוד צריך לשלם כאן חמשה לעומת שכתוב בתורה הדין "ארבע הצאן תחת השה". אצל דוד צריך להיות הדין חמשה תחת השה. כי הנביא מתאר את בת שבע כשה שנטבחה, ולכן היתה בת שבע צריכה להלקח מדוד ובזה שנשארה אצל דוד הוה כאילו ממשיך לעשות את העבירה של הטביחה. ואם בת שבע נשארה אצל דוד היה צריך לשלם עוד אחד במקומה, ולכן אצל דוד הדין גונב צאן מחבירו משלם חמשה וז"ל המהרש"א ומסיק דאיפרעו נמי מגופיה שנצטרע כו' נראה בזה שאמר ישלם ארבעתים כדין הגונב צאן של חבריו וטבתו דישלם חמשה דהיינו הא' שהיא הקרן, ועוד ארבעתים נוסף וה"נ בת שבע שנלקחה מבעלה הוה כעין גניבת הכבשה ולזה נפרע דוד מגופיה שנצטרע דוגמת הקרן. (כי הרי בת שבע היתה צריכה להלקח ולא נלקחה לכן דוד נצטרע מגופיה) ועוד ד' ילדיו נוסף ומה יפים ונכונים דברי המהרש"א.

ויש להוסיף על דברי מרן שכתב "וזה דחוק דאף דלא שם עליה מ"מ יש לו שויות השה". אבל הנביא במשלו כתב "ויבא הלך לאיש העשיר ויחמל

לקחת מצאנו ומבקרו לעשות לארח הבא לו ויקח את כבשת האיש הראש ויעשה לאיש הבא אליו, וע"ז פסק דוד, ואת הכבשה ישלם ארבעתים התורה חייבה לשלם עבור שה ארבעה בשעה שהוא טבח ואכל את השה (כלשונו של מרן שויות השה שהיה בידי הגנב) אבל דוד פסק יותר כי גם בשעה שהוא לא אכל את השה רק נתן את השה להולך ג"כ צריך לשלם ארבעה הצאן. וזה מדגיש המהרש"א כי אצל דוד הוא משלם אחד יותר וזה בגלל הפסק אשר דוד פסק על משלו של הנביא נתן "באמרו כי ההולך אכל את השה, ולכן היתה בת שבע צריכה להלקח מדוד וע"ז שלם דוד מגופיה בגלל שבת-שבע נשארה אצל דוד. מצאנו ראייה לדברי מרן בדברי הגאון חתם סופר שכותב מפורש כדברי מרן.

בתורת משה פר' משפטים דף מ"ז ע"א חמשה בקר ישלם תחת השור וארבע צאן תחת השה. עיין ברש"י איתא בחולין דף פ"ז ע"א. מעשה באחד ששחט, וקדם חבירו וכסה, וחייבו רבן גמליאל ליתן לו עשרה זהובים איבעיא להו שכר מצוה, או שכר ברכה. למאי נפקא מינה לבהמ"ז א"א שכר מצוה אחת היא, וא"א שכר ברכה, הויין ארבעים וכו' א"ל (רבי) כוס של ברכה אתה שותה או מ' זהובים אתה נוטל וכו' יצתה בת קול כוס של ברכה ישוה ארבעים זהובים. והקשו בתוספות חמשים זהובים הויין דהא איכא בפה"ג שלאחר ברכת המזון ותירוצם קצת דחוק. ונלע"ד טעם למה ישלם עשרה זהובים בעד מצוה שחטף מחבירו, הנה הובא ברש"י אמר ר' יוחנן בן זכאי חס המקום על כבודו של בריות שור שהולך ברגליו ולא נתבזה בו הגנב לנושאו על כתפיו משלם חמשה, שה שנושאו על כתפו משלם ארבעה הואיל ונתבזה בו, הרי מוכח דסבר ר"י בן זכאי דעיקר החיוב לשלם תחת הגניבה חמשה, רק בשם הואיל שנתבזה משלם רק ארבעה. והנה אליעזר עבד אברהם נתן לרבקה שני צמידים על ידיה עשרה זהב משקלם. ופרש"י עשרה זהב כנגד עשרת הדברות א"כ נגד כל דיבור ודיבור זהב אחד ומוכח שכל דיבור (שהוא מצוה אחד) שוה זהב אחד אך לפי החשבון, לאחר מתן תורה מטבע של קודש כפול משל חולין כדאיתא ברש"י פקודי פסוק כ"ד ששקל קודש כפול היה וא"כ המצוה שוה שני זהובים, ולריב"ז הגנב חייב לשלם חמשה פעמים תחת השור א"כ החשבון מכוון עשרה זהב. משא"כ לרבי מאיר שאמר בא וראה כמה גדולה כחה של מלאכה שור שבטלו ממלאכתו חמשה. שה לא בטלו ממלאכתו ארבעה מוכח שעיקר חיוב התשלומים הוא רק ארבעה אך בשור יען בטלו ממלאכתו צריך לשלם חמשה א"כ שכר מצוה רק שמונה זהובים